

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE MİLLÎ TARİH EĞİTİMİ MESELESİ

Ali Sinan BİLGİLİ*

Öz: Küreselleşmenin hedefleri ve ortaya çıkardığı sorunların halli, günümüzün ve geleceğin önemli bir meselesidir. Bu meseleye karşı milli tarih eğitimi bir çözüm olarak sunulabilir. Ancak bunu yapabilecek milli tarih eğitiminin içeriğini oluşturacak program, bir takım özelliklere sahip olmalıdır. Bunun için milli kimlik, milli kültür, milli şuur ve milli mefkûre boyutlarını içerecek şekilde bir tarih programı yapılmalı ve öğrencilere okutulmalıdır. Bu çalışmanın amacı, bahsedilen boyutlardan programın içeriğinin nasıl olması gerektiği hakkında fikir oluşturmaktır. Çalışmanın yöntemini, literatür taraması ışığına konunun betimlenmesi ve öneriler oluşturmaktadır. Sonuçta milli tarih eğitimi gerçekleştirecek programın milli boyutlu kimlik, kültür, şuur ve mefkûre içeriğine sahip olmasını sağlayacak konular tespit ve teklif edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, milli tarih eğitimi, tarih şuur, milli kimlik, milli kültür, milli şuur, milli mefkûre

* Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü.

NATIONAL HISTORY EDUCATION AFFAIR IN THE PROCESS OF GLOBALIZATION

Ali Sinan BİLGİLİ*

Abstract

The targets of globalization and the problems revealing as a result of globalization are the significant matters of our present day and the future. National history education may be proposed as a solution for the matters. However, the programme that includes the content of the national history education requires some specific features. A programme should be formed considering national identity, national culture, national consciousness, and national aims and the curriculum is incorporated into the student's programme. The aim of this study is to generate inspirational ideas about the content of the programme mentioned above. It describes the method of work, the description of literature scanning, and suggestions. As a result, the issues that will enable the program to realize the national history education to have the national dimension of identity, culture, consciousness and contentment are identified and proposed.

Key Words: Globalization, national history education, historical awareness, national identity, national culture, national consciousness, and national aims.

Giriş

Günümüzde küreselleşme olgusu tüm dünyayı kapsamış ve toplumlarda hızlı bir sosyal değişme yaratmıştır. Bu değişme beraberinde pek çok toplumsal sorun doğurmuştur. Şimdi sorunları çözmek için sosyoloji, siyaset bilimi, psikoloji, coğrafya, ekonomi, antropoloji ilimleri v.s. ile birlikte tarih ilmine de ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu tarihin karakteri büyük öneme haizdir. Bu noktada tarih anlayışı milli değerler düzeyinde mi? yoksa cihanşümül değerler çerçevesinde mi? olmalıdır sorusu akla gelmektedir. Toplamların milli değerleri ile cihanşümül değerler arasında bütüncül anlamda bir örtüşme olması beklenemez. Buna karşılık çok karmaşık ve pek çok noktada uyumsuzluk olabileceği de düşünülemez. Zira küreselleşme milletlerin değerlerini cihanşümül değerlere benzetme yolunda önemli mesafe almıştır. Bu da küreselleşmenin, arzu ettiği dünya milletlerinin birbirine benzemesine ve hedefine ulaşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum milli kimliğin ve milli kültürün erozyona uğramasına yol açmaktadır. Bu değerleri muhafaza etmenin yolu ise milli tarih eğitimidir. Ancak

* Prof. Dr. Atatürk University, Kazım Karabekir Education Faculty, Department of Social Studies Education.

◆ Ali Sinan Bilgili

nasıl bir milli tarih? Tarihte değil de bu günde yaşadığımızı, dolayısıyla ortaya çıkan sorunların ancak bu gün geçerli olabilecek bilgi ve teçhizatla çözülebileceğinin dikkate alınması gerekliliği, beraberinde milli tarih sorununu yaratmaktadır. Bunun üstüne küreselleşme realitesi, cihanşümul değerlerin hareketliliği ve Türk toplumunun medeniyet pozisyonu gibi etkenler konulduğunda milli tarih meselesinde çok farklı boyutların ele alınması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Amaç

İş bu çalışmada ilgili literatüre dayalı olarak küreselleşme sürecinde milli tarih anlayışının bu çok boyutlu meseleleri ve programın içeriğinin nasıl olması gerektiği hakkında fikir oluşturmaya çalışılmış, muhtelif tekliflerde bulunulmuştur.

Yöntem

Çalışmanın yöntemini, literatür taraması ışığına konunun betimlenmesi ve öneriler oluşturmaktadır. Çalışmada betimsel yöntemin kullanılmasının sebebi, küreselleşme sürecinde milli tarih eğitimi meselesi konusunun doğasına ve amacına uygun olmasıdır. Zira konu ve amaç ışığında çalışma, küreselleşme olgusunu ve bundan kaynaklanan milli tarih eğitimi sorunlarını betimleyip, bu duruma karşı neler yapılmalı/yapılabilir sorusuna tavsiyelerde bulunmaktadır.

1-Küreselleşme ve Eğitim

Küreselleşme kavramı, dünya toplumlarının aynileşmesi anlamı taşır. Bu aynileşme siyasî, iktisadî, kültürel, askerî, fikrî, teknolojik alanların tamamını kapsamaktadır. Hürriyeti sınırlayıcı, birey ve toplum hayatını ilgilendiren her alanı kapladığından dolayı küreselleşme bazı ilim ve fikir adamlarınca olumsuz bir olgu olarak değerlendirilmiştir. Bu konuda önemli bir literatür mevcuttur. Mesela; Ş. Can Saruhan, M. Leyla Yıldız, 2013, Çağdaş Yönetim Bilimi, Beta Yay., İstanbul, s. 91-104; Fırsat ve Tehditleriyle Küreselleşme Olgusu, 2016, (Edt. M. Talas-S.S. Bildirici), Tarcan Yay., Ankara; E.Nağihan Türköz, 2014, "Küreselleşmeden Maduniyete: Asef Bayat Perspektifi", Sosyal Bilimler Dergisi, 16/1, s.85-100; Hinkson, J., 1998, "Globalization: Political Economy and Beyond", Arena Journal, 12. p. 67-81; Rose, N., 1999, Powers of Freedom Refraining Political Thought. Cambridge University Press; Akkaya, Rukiye, 2002, Küreselleşme Olgusu Karşısında Ulus Sorunu, MÜSBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul; Habermas, Jürgen, 2002, Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti, (Çev: M. Beyaztaş), Bakış Yay., İstanbul v.s.

Küreselleşme dalgasının son başat gücü hiç şüphesiz Amerika Birleşik Devletleri'dir. ABD, farklı kültür, din, mezhep, lisan ve etnik topluluklardan meydana gelen ülkedir. 19. yüzyılda ülkenin bölünmüş ve işbirliği yapmayan heterojen yapısı karşısında Amerikan toplum liderleri, kültürleri homojenleştirmek, bir arada yaşama bilinci geliştirmek, kolektif çalışma ve ortak karar alma mekanizmalarını işletmek, kısacası "yeni Amerikan toplumu yaratmak" için çalışmaya başlamışlardır. Bunu gerçekleştirmeye

de eğitimi temel çare olarak görmüşlerdir. Böylece 1892’de “*Ulusal Eğitim Konseyi*” toplanmıştır. Bu konsey, Anglo-Sakson kültür temelli bir millî toplum anlayışını oluşturmak üzere muhtelif tedbirler düşünmüştür. Bu tedbirlerden biri de yeni bir müfredat programıdır (Bilgili, 2016, s.26).

Amerika Birleşik Devletleri’nde temel alınan bu “*Anglo-Sakson kültür*”, batı dünyasının (Hıristiyan dünya) değer ve hayat biçimlerinin de temelini oluşturmuştur. ABD siyasetçileri, bu değer ve hayat biçimini daha sempatik göstermek için “*Amerikan ideolojisi*” olarak adlandırmışlardır. Bu ideolojinin kapsamında, serbest piyasa ekonomisinin meziyetlerine ilişkin liberal-kapitalist değerler kümesi ve ABD Anayasasında yer alan ilkeler vardır (Heywood, 2013, s.21). Amerika’nın yarattığı son küreselleşme dalgası, tabiatıyla onun ideolojisinin (Batı değer ve yaşam biçimlerinin) hâkim olduğu tek bir dünya yaratmayı ve dünya ölçeğinde kültürel aynîyet (entegrasyon) sağlamayı hedef almıştır. Küreselleşmenin bu hedefi özellikle millî kimlik, millî şuur, millî kültür, millî istiklal, millî mefkûre, millî hâkimiyet ve hürriyet açısından sakıncalı görülmektedir. Zira batı medeniyeti ile aynîleşmek (bütünleşmek) zorunda kalan iktisadî yapısı ve medeniyeti gelişmemiş millî devletler, her açıdan açık etkiye maruz kalmıştır. Bu açık etki, küreselleşmenin millî kimliği yok edici emperyalist boyutunun tezahürüyle hedef aldığı insan kitlesini ürkütmüş ve tedbire sevk etmiştir. Bu tedbirlerden biri de millî şuurunu sürekli uyanık tutmaya büyük katkısı olduğuna tefekkür edilen millî tarih eğitimidir.

2-Tarih Eğitiminin Temel Anlayışını Oluşturacak Değerler

Tarih eğitiminin temel anlayışını oluşturacak değerlerin menşei millî ve cihanşümül değerler olarak iki kısımdan müteşekkildir. Bunlar;

1- Cihanşümül değerler; insan haklarına saygı, katılımcı demokrasi, çevreyi koruma, cinsiyet ve ırk ayrımcılığının reddedilmesi, tolerans, karşılıklı anlayış, hürriyet, işbirliği, eşit fırsatlar, barış, bağımsızlık, ilim, müteşebbislik, eşitlik, sorumluluk, sevgi ve dostluk çağımızda yaygın olarak kabul edilen değerlerdir.

2-Millî değerler: İslâm, devlet, millet, vatan, dil, gelenek-görenekler, ahlâk, kültür, ordu, millî marş, bayrak, hoşgörü, dayanışma, musiki, tarih, hürriyet, mahallî dinî ve millî bayramlardan oluşur. (Demircioğlu-Tokdemir, 2008, s.72)

Zikredilen millî değerleri ile cihanşümül değerler arasında tam bir uyum olmakla birlikte, tezatlar ve uyuşmazlıklar da çok fazla yoktur. Zira günümüzde milletlerin değerleri, küreselleşmenin baskısı ve uygulamalarıyla cihanşümül değerlere rabitalanmaya başlamıştır. Bu rabitalanma küreselleşmenin arzu ettiği dünya milletlerinin birbirine benzemesine ve hedefine ulaşmasına zemin hazırlamaktadır. Tabi ki burada önemli olan küreselleşmenin olumlu ya da olumsuz hedefleridir.

3-Millî Tarih Eğitime Yüklenen Değerler

Millî tarih, milletin değerlerden (kültür, din/inanç, dil, örf/töre, bilgi/tecrübe, tarih, ülkü, hukuk v.s.) oluşan hayatının tarihidir. Milletin değerlerinin onu sevk ettiği kaderin ve mefkûresi peşinde gösterdiği fedakârlığın tarih ilminin usul ve esasları çerçevesinde sistematik olarak anlatılmasıdır. Bu bağlamda her milletin kendine has millî tarihi vardır. Çünkü milletlerin değer ve mefkûreleri farklılık gösterdiği gibi, bu değerleri yaratan temel amiller de milletten millete değişir. Türk milletinin tarihî miras olarak günümüze intikal eden değerleri ve mefkûresi göz önüne alındığında millî tarih eğitimine yüklenen değerler şunlar olmalıdır;

1-İçerik olarak başka milletlerin tarih eğitimini taklitten arınmış; kendi milletinin değerlerine bağlı ve değerleri geliştirecilerdir.

2-İnsanlığın iyiliğine üretilmiş her türlü (insan hakları, barış, çevreyi koruma, cinsiyet ve ırk ayrımcılığının reddedilmesi gibi) cihanşümül değerlere saygılıdır.

3-Her türlü yabancı ideolojiyi şiddetle reddeder. Türk-İslâm mefkûresi ve ruhu tek ve yegâne referans noktasıdır.

4-Türkiye sınırları dışında kalan diğer Türklerden bahseder ve ortak bir tarih anlayışı oluşturmayı hedefler. Bu hususta Demircioğlu (2015)'nin Türk dünyasına hitap edecek ortak tarih ders kitabının yazım tarzı; genel hedefleri, içeriğinin yapılandırılması, ders kitabında yer alması gereken beceri ve değerler hakkındaki tavsiyelerini içeren çalışması kıymete haizdir.

5- İslâm dünyasında vahdet şuuru oluşturur ve itihadın gerekliliğini kavratır.

6-Türklüğün biricik bağımsız devleti ve İslâmî-Türk ülküsünün dayanağı olan Türkiye Cumhuriyeti'ni her çeşit zarardan ve tehlikeden korumayı temel ilke edinir.

7-Maziden atıya başarıları ve zorlukları işleyerek tarih şuuru kazandırır ve millî birlik ve beraberliğin önemini kavratır. Türk milletini sınıf, zümre, mezhep, halk, bölge diye ayırmaz.

8-Müslüman Türk kimliğinin temel unsurlarını ve millî kimliğin korunması gerekliliğini kavratır.

9-İslâm-Türk kültürel mirasının değeri, korunması ve geliştirilmesi şuurunun verilmesi gerekliliği üzerinde durur.

10-İç ve dış düşmanlarla mücadele edebilecek fedakârlığı hissettirecek ve uyanıklığı sağlayacak donanım ve bilgi birikimine sahiptir.

11-Liderler, bilgeler ve kahramanların şahsiyetleriyle ahlâk ve değer eğitimine model oluşturur. Bilge kişilerin, özellikle de Türk dünyası bilgelerinin değer eğitiminde nasıl yer alması gerektiği ve ne tür öğretim etkinlikleri kullanılabileceği hususunda Demircioğlu'nun (2014) bir çalışması öneme haizdir.

4-Millî Tarih ile İlişkili Kavramlar

Bir millete ve kültüre bağlı olarak inşa edilen ve toplum bilincine nüfuz eden (Vurgun, 2016, s.35) millî tarih ile ilişkili temel kavramlar; millî kimlik, millî kültür, millî şuur ve millî mefkûredir. Küreselleşmenin, millî varlıklar olarak nitelendirebileceğimiz bu kavramları erozyona uğratması hakikati karşısında Türk milletinin tarihi miras olarak günümüze intikal eden değerleri ve ülküsü çerçevesinde millî tarih eğitimine yüklenen değerlerin özümlettirilmesi ve kavratılması eğitimin temelini oluşturmaktadır. Millî varlıkların lügat ve ıstılahı açılımı şu şekildedir;

a) Millî kimlik; Milletimizin his ve fikri hayatından neşet eden, geliştirilen ve muhafaza edilen kültürel değerler, Türk millî kimliğini oluşturur. Bu kimlik milletin hayat tarzına istikamet verir ve şekillendirir. İnsanın içinde yaşadığı sosyal grubu, onun değer yargılarını ve yaşayış tarzını gönüllü olarak benimseyerek sahip olduğu kimliktir (Demircioğlu, 2008, 74). Millî kültürün ferdi ve içtimaî planda ortaya çıkan üslûbudur; kişiyi ve toplumu farklılaştıran, en yakından başlayarak diğer benzerlerden ayıran özellikleridir. Bu farklılıklar en geniş ifadesi ile yaşama biçimindeki özellikleri kendine –kişiye ve topluma- mahsus oluşlarıdır (Köseoğlu, 2013). Temelinde daha çok, ulusa ait dil ve kültürün olduğu bir tanınma, farklılık ve aidiyet zeminidir. (Şimşek-İlgaz, s.195)

b) Millî kültür: Bir milletin dinî, ahlakî, hukukî, muakalevî, bediî, lisanî, iktisadî, fennî hayatlarının ahenkli bir bütününe kültür denilir (Gökalp, 1977, 31). Belirli bir topluluğa ait sosyal ve teknik kuruluş ve davranışlar kültürü meydana getirmektedir. İnanç, eğitim, düşünce, kullanım ve davranış tarzları her milletin millî kültür unsurlarını teşkil eder. Türk milleti de dili, töresi, dini, hukuku, düşüncesi ve hadiseler karşısındaki hususi davranışları ile bir millî kültüre sahiptir (Kafesoğlu, 1977, 3). Kültürümüzün temel unsurlarını; din, dil, devlet-millet anlayışı, gelenek, örf ve adetler, iktisadî sistem, edebî ve fikrî hayat, tarih şuurı, sevinç ve üzüntü gibi topluluk ve şahsî tepkiler, sosyal hayattaki yaklaşımlarımız oluşturur.

c) Millî mefkûre; Milletin ülküsü, hedefleridir. Millî mefkûre Bozkır Türk devletlerinde “güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar” dünyanın töreye göre Türk hükümdarı tarafından yönetilmesi idi. (Kafesoğlu, 1977, 306) Osmanlı döneminde millî mefkûre “ilâ-yı kelimetullah” ve “nizam-ı âlem” oldu. Atatürk döneminde “yurtta sulh cihanda sulh” ile “muasır medeniyetler seviyesine yükselmek” olarak tespit edildi. Günümüzde millî mefkûre, 2023 ve 2071 yıllarında ülkemizin ekonomik, sosyal, kültürel, hak ve hürriyetler açısından dünyanın en gelişmiş on ülke sıralamasına girmektir. Bu hedefe ulaşılmasını müteakip millî mefkûre, insanlığı sosyal, kültürel, dinî, ırkî, lisanî olarak ayırmaksızın, sırf insan oldukları için bir bütün sayıp herkese eşit hak ve adalet tanımak olmalıdır.

d) Millî şuur; Bir milleti oluşturan bütün fert, içtimaî zümre, meslekî grup, bürokratik sınıf vesaireleri birbirine bağlayan harçtır. Milletin ürettiği güzel sanatlar,

◆ Ali Sinan Bilgili

edebiyat, tarih, mimari, kültür, lisan, örf ve adette uyanıklık halidir. Millettin mensup olduğu dinî layıkıyla ve şerefiyle yaşamak ve yaşatmaktır. Kendi milletinin varlığını, tanımak ve bilmek demektir. Millet varlığının ana beslenme kaynağı olan millî şuur, aynı vatani paylaşan, sosyo-etnik ve kültür-etnik yapıları ne olursa olsun millete mensubiyet duygusu taşıyan, tarih ve kültür birliğine sahip bireylerden oluşan bir milletin varlığıyla ilgili; bireyler ve milletler arası ilişkilerden ve etkileşimden kaynaklanan sorunların halledilmesi, dış ve iç tehdit ve tehlikelere karşı korunması, ülkü yolunda çalışılması, toplanılması ve yönlendirilmesini sağlayan, yani millet olmayı sağlayan güçlü bir bağ ve birlik duygusudur.

5-Tarih Şuuru

Tarih şuuru; zamanı, mekânı (coğrafya), olguyu ve olayı kavrayacak, anlayacak, müşahede edebilecek kabiliyet ve istidada sahip olmaktır. Ahvalin farkında ve uyanık olma halinde geçmişle günümüz arasındaki ilişkiyi kurabilmektir. Nitekim İlhan Tekeli (1998, s.22) de tarih bilinci denildiğinde “bireyin ister sosyalleşmesinin, ister kendi yaşam deneyiminin etkisiyle, tarihin farkında olması anlaşılmalıdır” demektedir.

Yukarıda bahsettiğimiz millî değerlerin kazanılmasında, muhafazasında, sürekliliğinde, genişletilmesinde ve inkişafında millî karakterli tarih eğitimi ve bu eğitimden kaynaklanan tarih şuurunun rolü büyüktür. Zira tarih şuuru kazanmış bireyler mevcut değerleri de benimsemiş olurlar ve bu değerleri yaşayarak devamlılığını sağlarlar (Demircioğlu- Tokdemir, 2008, s. 74). Tarihin toplum bilincine nüfuz ederek bireylerde ortak bir kimlik oluşturmasıyla millet olmanın ideolojik ve kültürel yapısını meydana getirir ki (Vurgun, 2016, s.35), bu durum tarih eğitiminin ve bundan kaynaklanan tarih şuurunun önemini gösterir.

Tarih şuuruna sahip bir millet, toplumun varlığını ortadan kaldıracak, topraklarını, kaynaklarını ve insan gücünü ele geçirecek, gelişmesini engelleyecek düşmanca davranış ve faaliyetler ile vatandaşlarının cihanşümül haklarına, maddi ve manevi değerlerine ve güvenliklerine yönelen her türlü tehdit ve tehlikeye karşı koyma becerisini gösterir.

Tarih şuuru bireylere çok boyutlu/yönlü düşünme imkânı sağlar ve ufku genişletir. 15 Temmuz 2016 ihanet kalkışmasını yapanların, bireyin en önemli özelliği olan ve diğer canlılardan üstünlüğünü sağlayan düşünme yetisinden mahrum olduğunun görülmesi, tarih şuurunun önemini göstermektedir. Keza tarih şuuru bireye güven duygusu verir ve böylece önemli işler yapmasına karar vermesini sağlar. Yeni nesillerin atalarını örnek almasını ve güven duymasını temin eder ki, böylece kendinde güç bulmasına ve aşağılık/ezilmişlik duygusundan kurtulmasına fayda verir. Zira bir dönem sadece batının en iyi şeyleri yaptığı gibi bir anlayış ülkemizde hâkim olmuştur. Bu da fertlerin özgüvenini sarsmıştır. Tarih şuuruna sahip bireyler ise atalarının teknolojik ve ilmî gelişmeler ve seviyeleri hakkında malumat sahibi olarak aşağılık/ezilmişlik duygusundan kurtulur.

Tarih şuuru devlet yöneticilerine milletlerarası siyasette strateji belirlerken yol gösterir ve geleceğe dair öngörülerde bulunmasına yardımcı olur. Böylece milletler/ devletlerarası ilişkilerde yapılması veya yapılmaması gerekenleri bilmelerini sağlar.

Tarih şuuruna sahip olmanın öneme binaen tarih eğitimine çok önemli bir misyon yüklenmiştir. Bu misyonu yerine getirebilmesi için tarih eğitiminin millî karakterde olması temel şarttır.

6-Millî Tarih Eğitimi Nasıl Olmalıdır?

Tarihte değil de bu günde yaşadığımızı, dolayısıyla ortaya çıkan sorunları ancak bu gün geçerli olabilecek bilgi ve teçhizatla çözülebileceğinin dikkate alınması gerekliliği, beraberinde millî tarih eğitimi sorunu yaratmaktadır. Bunun üstüne küreselleşme realitesi, cihanşümül değerlerin hareketliliği ve Türk toplumunun uygarlık pozisyonu gibi etkenler konulduğunda millî tarih eğitimi meselesinde çok farklı boyutların ele alınması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de tarih eğitiminin millîlik karakteri konusu Cumhuriyet öncesinde tartışılmaya başlamıştır. Nitekim M. Fuat Köprülü “Millî Tarih” adlı eserinde bu konudaki görüşlerini şöyle dile getirmiştir; “Eldede mevcut tarih kitapları, çocuklara yanlış malumat vermekle beraber, aynı zamanda tarih tedrisatının başlıca hedeflerinden biri olan millî terbiye hususunda müfîd değil bilakis muzır bir mahiyettedirler: Binlerce yıllık bir hayat, şan ve şerefe malik olan muazzam Türk milletini dörtüç çadır halkından mürekkep bir göçebe halk gibi gösteren, milletimizin Anadolu’da ve Rumili’deki kadim tarihiyesini hiç düşünmeyen, Türk medeniyet-i kadimesini, Avrupa müelliflerini takliden, inkâr eden, Moğolları Türklerden sayan, cihan tarihini Türk-İslam tarihi nokta-i nazarından tedkik edecek yerde Frenk kitaplarını aynen taklid eden, tab’ları ve resimleri itibariyle çok fena olan bu eserler, bir Türk çocuğunun eline yakışacak şeyler değildir. İşte Millî Tarih silsilesi, sırf bu noksanları izale ve millî terbiyenin en mühim bir rüknünü tesis maksadıyla vücûda getirilmiştir” (Çapa, 2002, s.41).

M.F. Köprülü’ye göre 20. asır, milliyet asrıdır; milliyetperverlik menfi bir histen ibaret değildir. İnsan hürriyetperver olabilmek için, evvela kendi milliyetinin neden ibaret olduğunu, yani, tarihini, coğrafyasını, içtimaiyatını, lisan ve edebiyatını bilmelidir. (Dervişoğlu, 2015, s. 57). Köprülü’nün milliyet asrı nitelendirmesi 21. asır için de geçerliliğini korumaktadır. 20. asır başlarında imparatorluklardan millî devletlere geçiş yaşandığı gibi, günümüzde de millî devletten küresel gücün kontrolünde oldukça güçsüz yerel hükümete (devletçik) geçilmeye zorlanmaktadır. Avrupa’da (Belçika, Monaco, Lüksemburg, Faroe Adaları), Afrika’da, Irak’ta v.s. de bunları görmek mümkündür. Böylece küreselleşme amacına ulaşmada güçlü bir dirençle karşılaşmadan amacına ulaşacaktır. Bu sebeple millî devlet küreselleşme önünde bir engeldir. Bu engeli yok etmenin en zor yanı “millîlik” kavramı üzerinde düğümlemektir. Çünkü toplumlar tarih şuuru olduğu müddetçe mazi hatıralarını canlı tutacak ve muhtelif tertip ve oyunlara karşı millî şuur ile refleks gösterecektir.

◆ Ali Sinan Bilgili

Ülkemizde milli tarih eğitimine başlanmasının tarihi 1927-1928 öğretim yılıdır. Nitekim bu dönemde bütün ilkokullarda uygulanan programda tarih dersinin hedefi; *“Çocuklara Türk milletinin mazisi hakkında malûmat verip onlarda millî şuur uyandırmak; bugünkü medeniyetin uzun bir mazinin mahsulü olduğunu anlatmak; büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisale şayan numuneler göstermek”* şeklinde belirlenmişti. Program Türk tarihini başlangıçtan Cumhuriyet’in kuruluşuna kadar bir bütünlük içinde ele alıyordu (Çapa, 2002, 41). Millî şuur, medeniyet üstünlüğü ve öz güvenin öğrencilere verilmesi 1927 programında vurgulanan en önemli değerlerdir.

Millî tarihin asıl konularını edebiyat tarihi, kültür tarihi, lisan tarihi, din tarihi, ahlak tarihi, iktisat tarihi, hukuk tarihi, güzel sanatlar tarihi gibi milletin tabiatından doğan ve inkişaf ederek günümüze kadar gelen maddi ve manevi miras teşkil etmektedir. Çünkü millet tüm bu unsurlarla bir millettir, yani, diliyle, diniyle, edebiyatıyla, kültürüyle, ahlakıyla, ekonomisiyle, hukukuyla, bediîsiyle kadim bir millet olur. Bu çerçevede milli tarih programı şu özelliklere sahip olmalıdır;

1-Millî kimlik açısından; Program şahsî ve toplum (kavmi) özelliklerimizi, niteliklerimizi, başka toplumlarda bulunmayan hasletlerimizi, bizi başkalarından ayıran ve biz yapan değerlerimizi, ilke ve prensiplerimizi, sosyal davranış şekillerimizi, sosyal normlarımızı, sosyal rollerimizi içermelidir. Konunun anlaşılması açısından başka toplumların özellikleri, değerleri, ilke ve prensipleri de işlenmeli ve öğrenciye mukayese yapılabilmek için verilmelidir. Böylece öğrencinin kendini fark etmesi, cürmünü görmesi ve varoluşu sağlanmalıdır. Mesela; toplumda standartlaşmış yol gösterici ve idare edici davranış şekillerinden olan normlar konusu işlenmeli; Atatürk, Türk büyükleri ve bayrağa saygı gösterilmesi, İstiklâl Marşı okunurken ayağa kalkılması gerektiği gibi hususlarda öğrenciler eğitilmelidir. Keza belirli sosyal durumlardaki kişilerden beklenen sosyal davranış şekli olan sosyal rol konusunda aile konusu işlenmeli ve bir baba/annenin oynaması gereken rol gibi. Tarih bir milletin geçmişi olduğuna göre, onun millî hüviyeti ve şahsiyeti tarihin bir eseri demektir

2-Millî kültür açısından; Program Türk tarihinin gelişim çizgisine uygun olarak gelişen Türk kültürünün kaynaklarının ele alınmasıyla başlamalıdır. Anayurt’tan göç ederek Anadolu’ya gelip yerleşen Türklerin daha önceden kazanıp buraya taşıdıkları kültürel özellikler; Türklerin tarihî süreçte tabi oldukları Bozkır, Çin, İslâm ve Batı medeniyetlerinin özellikleri ve kültürümüze etkileri, sosyo-kültürel hayatımızda bir dönüm noktası yaratan İslâm’ın kültürümüz ile birlikte tüm sosyal hayatımıza tesiri, Selçuklu ve Osmanlı döneminde İran, Anadolu, Rumeli, Arabistan, Mısır vesair coğrafyalarda kazanılan kültürel bilgi ve tecrübe programın temel konuları olmalıdır. Millî kültürü oluşturan dinî, ahlakî, hukukî, muakalevi, bediî, lisanî, iktisadî, fennî, gelenek-görenek unsurları tanıtılmalıdır. Başka toplumların kültürlerinden örnekler verilerek kendi kültür yapımız hakkında bir farkındalık oluşturulmalıdır. Medeniyet ile kültür arasındaki ilişki ve farklılık işlenmelidir. Türk milletinin insanlık âlemine ve medeniyete katkıları programda yer almalıdır. Mesela; Ramazan, Kurban gibi dinî

bir bayramlarda nasıl davranılması gerektiği, ahilik teşkilatının esnaf kardeşliği ve dayanışması, İbn-i Sina, Farabî, Birunî, Gazalî, Razî, İbn-i Heysem, Nasirüddin Tusi, Uluğ Beg, Akşemseddin, Ali Kuşçu gibi insanlığın gelişimine katkı yapan ilim ehlinin tanıtımı, atın evcilleştirilmesi, konar-göçer hayat, Türk dilinin ortaya çıkışı ve yayılışı, Türk edebiyatı ve musikisi, otağdan Süleymaniye'ye Türk mimarisi, ortaoyunu, Karagöz-Hacivat, meddah, Türk devletlerinde yönetim anlayışı ve yönetici kültürü, hukuk, ekonomi, tasarruf, tarım, spor, kitap, yardımlaşma-dayanışma, güzel sanatlar gibi tüm kültür unsurlarımız programda yer almalıdır.

3-Millî mefkûre açısından; Program Orta Asya'da kurulan Türk devletlerinin "Cihanşirlik mefkûresi" ile başlayıp, Türklerin İslâm dinini kabul ettikten sonraya dönen "İlâ-yı kelimetullah", "Kızılelma" ve "nizam-ı âlem" mefkûrelerinin açıklanmasıyla devam etmelidir. İmparatorluğa vedadan sonra geliştirilen "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ve "Muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak" mefkûresini, "2023 ve 2071" hedeflerinin açıklaması takip etmelidir. Bir birey ve millet için mefkûrenin önemi, herkesin mutlaka bir hedefinin olması gerektiği hususlarını öğrenciye kavratacak konular işlenmelidir. Hedefi olmayan toplumların gelişemeyeceği, medeniyet dünyasında bir yere sahip olamayacağına kavratılmasını sağlayacak örnekler verilmelidir. Milletlerin gelecekte başarı hedefleri ile onun geçmişine ait başarıların bilinmesi, fertlerin şimdiki ve gelecekteki imkân ve kabiliyetleri hakkında fikir sahibi olmalarını sağlar. Böylece öğrencilerde bireysel mefkûre fikri oluşur ve gerçekçi hedefler oluşturabilirler.

4-Millî şuur açısından; Programın her safhasında millî şuurunu canlı tutacak ve güçlü kılacak konular ile Türk tarih ve kültürünü genç nesillere aktaracak ve yayacak konular yer almalıdır. Milletimize hizmet etmiş sanatkâr, kahraman, lider, ilim adamı gibi değerli insanlar model olarak gösterilerek; öğrencileri çalışma, hizmet ve faaliyetleriyle özendirilen metodlar yer almalıdır. Fertlerinin içinde doğup-büyüdüğü milletin varlığını, varoluş nedenlerini, bu varlığın korunup-geliştirilmesi, milletin bekası için nelerin yapılması gerektiğini, kendisine düşen görev ve sorumlulukların neler olduğunu; aklî, ilmî ve hissî algılaması, anlaması ve davranmasını sağlayacak konular bulunmalıdır. Na-müsait şartlarda dahi Türk vatandaşlarının millî bağ ve duygularını, millî birlik ve beraberlik düşüncesini bilgi ve teknolojiyle verecek stratejiler uygulanmalı/verilmelidir. Halkın kendi hayatına ve kaderine egemen olma istek ve iradesi bilincini verecek konular bulunmalıdır.

Sonuç

Çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

Küreselleşmenin emperyalist boyutunun millî kimliğe vereceği zarardan endişe edenler millî şuurunu uyanık tutmaya yönelik muhtelif tedbirler almışlardır. Bu tedbirlerden biri de millî tarih eğitimidir. Millî ve cihanşümül değerler, tarih eğitiminin temel anlayışını oluşturmaktadır. Bununla beraber Türk milletinin tarihi miras olarak günümüze intikal eden değerleri ve mefkûresi ışığında millî tarih eğitiminin taşıdığı değerler vardır.

◆ Ali Sinan Bilgili

Tespitlerimize göre milli tarih ile ilişkili temel kavramlar; millî kimlik, milli kültür, millî şuur ve millî mefkûredir. Küreselleşmenin, bu kavramları zayıflatması karşısında tarihî miras olarak günümüze intikal eden değerler, amaç ve hedefler çerçevesinde millî tarih eğitimi, eğitimin temelini oluşturmaktadır.

Millî değerlerin kazanılmasında, muhafazasında ve inkişafında millî karakterli tarih eğitiminden kaynaklanan tarih şuurunun rolü büyüktür. Tarih şuuruna sahip olmanın öneme binaen tarih eğitimine çok önemli bir görev yüklenmiştir. Tarih eğitiminin bu görevi yerine getirebilmesi için millî karakterde olması temel şarttır.

Millî tarih programının konularını edebiyat, kültür, lisan, din, ahlak, iktisat, hukuk, güzel sanatlar tarihi gibi geçmişten günümüze intikal eden maddi ve manevi miras teşkil etmelidir.

Batıcı paradigmanın dayattığı tek medeniyet tezine karşı kendi medeniyetimize derinden inanmamız gerektiğini, bir aydın toplumu olunmasını, milletimizin ilk siyasî (devlet) organizasyonu Hunlardan son büyük imparatorluğu Osmanlı Devleti'ne kadar Türk devletlerinin büyüklüğünün temellerinin teşkilatçılık, medeniyet anlayışı, adalet, insaniyet ve devletin birliğinin korunması gibi esaslara istinat edildiğini, bu sebeple Türk tarihinden esinlenerek Cumhuriyetimizin “siyasî, idarî, iktisadî, askerî ve teknik-teknolojik açıdan mükemmel bir terkip haline gelmesini sağlamamız gerektiğine yönelik konular eğitim programlarında yer almalıdır. Nihayetinde 15 Temmuz ve benzeri ihanet vakaları örnekleri, öğrencilerde gerek millî şuurun ve gerekse tarih şuurunun gelişmesini sağlayacak pedagojik bir yöntemle programa dâhil edilmelidir.

Kaynaklar

- Bilgili, Ali Sinan, (2016), “Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler”, **Sosyal Bilgilerin Temelleri**, (Edt. A.S. Bilgili), Pegem A Yay., Ankara.
- Çapa, Mesut, (2002), “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Tarih Öğretimi”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Mayıs-Kasım 2002, 29-30, s. 39-55.
- Demircioğlu, İ. Hakkı, Tokdemir, Muhammet A., (2008), “Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik”, **Değerler Eğitimi Dergisi**, 6/15, s. 69-88.
- Demircioğlu, Ebru ve Demircioğlu, İ. Hakkı (2014), “Türk Dünyası Bilgeleri ve Değer Eğitimi”. **Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması**. 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). Eskişehir, ss.339-343 (<http://bilgelerzirvesi.org>).
- Demircioğlu, İ. Hakkı, Demircioğlu, Ebru, (2015), “Türk Dünyası Ortak Tarih Ders Kitabı Nasıl Yazılmalıdır?”, **Türk Yurdu**, 337, s.50-54.

- Dervişoğlu, Fatih M., (2015), "Türkiye'de Akademik Tarihcilik Ve Milli Tarih-Ekolü Kurucusu İlim Adamı: Mehmed Fuad Köprülü (1890-1966)", **The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science**, 35 , p. 55-67.
- Gökalp, Ziya, (1977), **Türkçülüğün Esasları**, Kadro Yay. Ankara
- Heywood, Andrew, (2013), **Siyasî ideolojiler: Bir Giriş**, (Çev: A.K. Bayram, Ö. Tüfekçi, H. İnaç, Ş. Akın, B. Kalkan), Tarcan Matbaası, Ankara
- Kafesoğlu, İbrahim, 1977, **Türk Milli Kültürü**, Ayyıldız Matbaası, Ankara
- Köprülüzade, M. Fuad, (1337), **Millî Tarih**, Kanaat Matbaası, İstanbul
- Köseoğlu, Nevzat, (2013), **Millî Kültür ve Kimlik**, Ötüken Yay., İstanbul
- Şimşek, Ufuk, İlgaz, Selçuk, (2007), "Küreselleşme ve Ulusal Kimlik", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 9/1, s.189-199
- Tekeli, İlhan, (1998), **Tarih Bilinci ve Gençlik**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul
- Vurgun, Ahmet, (2016), **Milli Tarih Nedir?**, Yeni İnsan Yay., İstanbul